

energije so že porabili in koliko je še morajo ta dan, imajo to posledico, da se pač veliko stvari jemlje, a jako malo temeljito predela, da so učenci nepazljivi, raztreseni in učitelj zaradi tega razdražljiv in nervozen. Učni uspehi sedanje srednje šole morajo biti potem minimalni.

Sistem strokovnih učiteljev deluje jako slabo tudi na zdravje učiteljstva. Dannadan, leto za letom se peča strokovni učitelj vedno z isto stvarjo. Ta enoličnost mora vplivati kvarno na njegov duševni stan, posebno če pomislimo še na korektore. Ali je potem čuda, ako se polagoma izcimijo abnormalnosti, ki postanejo tipične za ves stan in ki seveda nikakor niso v prid pouku in vzgoji.

Poleg tega vpliva to neugodno na izobrazbo učiteljstva. To šolsko strokovnjaštvo postane dostikrat samo vase tako zaljubljeno, da ne priznava mimo sebe nobene druge vede. Iz strokovnjaštva se razvije zagrizena enostranost, ki ni daleč od nevednosti. Izgublja se v najmanjše podrobnosti in zanemarljivo pri tem to, kar je res treba vedeti. Pravi strokovnjak je vendar tisti, ki pozna vse relacije svoje specialne vede do drugih; zato pa mora obvladati te znanosti in ne more obzidati svoje stroke s kitajskim zidom. Ako bi znal kdo n. pr. vse višine gor do podrobnosti, ali ga moremo že zato imenovati strokovnjaka v geografiji? Jasno je, da ne. Saj mu nedostaja temeljnega pogoja: on ne pozna organske zveze geografije z drugimi vedami, njenega bistva in njene naloge.

Strokovnjaštvo, kakor se je razvilo zaradi nezadostnega splošnega znanja, ki ga je zakrivila sedanja srednja šola, je dovedlo do te absurdnosti, da mora srednješolski učenec znati, kar je smel njegov učitelj pozabiti, oziroma učenec naj bi vedel, česar učitelju ni treba vedeti, če ne — ni zrel! V tej bridki resnici, ki jo čutimo srednješolski učitelji dannadan, tiči veliko pedagoško zlo, ki jasno dokazuje, da je v ustrojstvu sedanjega srednješolstva nekaj gnilega in nezdravega. V tem oziru so ljudski učitelji pred nami. Marsikdo izmed nas, ki gleda morebiti postrani svojega tovariša iz ljudske šole, ne pomisli, da more imeti vesten, za svoje delo in izobrazbo vnet ljudskošolski učitelj višjo splošno izobrazbo nego mi; zakaj on poučuje vse predmete in se ne more učenec izgovarjati na svoje strokovnjaštvo, da tega ali onega ne ve. Vsaj toliko mora vedeti iz vseh predmetov, kolikor se zahteva od učencev, dočim vemo mi, strokovnjaki, o drugih predmetih izvečine jako malo, ker smo vse srečno pozabili.

Zato zahteva enotna srednja šola iz didaktičnih in pedagoških razlogov popolno preustrojitev ne samo učnega načrta, marveč tudi učne metode. Namesto strokovnih učiteljev se zopet uvedo razredni učitelji, ki vzgajajo in uče svoje učence od prvega do šestega razreda toliko razredov bi štela po mojem načrtu enotna srednja šola — v vseh humanističnih in realnih predmetih. Bisanje, telovadba in igre z ročnimi deli v botaničnem vrtu se izroče posebnemu strokovnemu učitelju. Za začetek, da bi prehod ne bil tako nagel in težak, bi bilo morebiti potrebno, da se pripustita vsaj dva učitelja: eden za humanistične, drugi za realistične predmete, da bi bili potem v vsakem razredu trije, dokler se ne bi reforma popolnoma izvedla.

Naskok agrarcev.

(Dopis iz Istre.)

Uboga šola! Že od l. 1869. sem se pogosto oglašajo poklicani in nepoklicani reformatorji ter hočejo premeniti zakon, s katerim se je opustila šola konkordata in s tem iz farovških kremplov. Kakšna je bila ljudska šola do istega časa, nočemo tu opisovati, nje žalostne razmere so vsakemu znane. In vendar stranke, ki se sedaj najpridejše oglašajo, niso takrat niti črhnele za izpremembo, za izboljšanje ljudske šole. Naši šoli najhujši sovražniki so klerikaleci. Do šolskega zakona 1869. je bila ljudska šola v popolni oblasti farovških gospodov, in s tem je povedano, da je bila šola za sužnjena klerikalcem. Ker so ti gospodje izgubili oblast nad šolo in učiteljstvom, to jih je peklo in jih še peče, in že papež Pij IX. je prokel avstrijski šolski zakon.

Klerikalna stranka je nastopila že pod raznovrstnimi imeni. Sedaj jo vidiš pod imenom konservativne, sedaj pod imenom krščansko-socialne in kot se kaže sedaj, je nastopila pod imenom agrarne stranke. Naj dela že pod ka-

terokoli firmo, nje glavni namen je naskok na ljudsko šolo; vselej pa pod pretvezo, da hoče pomagati ubogemu ljudstvu. Minister Hartel, dasiravno je bil sam klerikalnega mišljenja, je vendar rekel v državnem zboru: „Pustite ljudsko šolo na miru, ker se lepo razvija in deluje plodonosno v korist ljudstvu in bi se še lepše razvijala, ako bi je ne ovirale razne stranke.“ In vendar tudi to ne pomaga, že zopet so tu nepoklicani reformatorji. Poprej so hoteli vselej odgrizniti od šolske dobe kar 2 leti, a to jim ni šlo, zdaj pa so se odločili za manjši grizljaj, za 1 leto. Bes so jo tako mojstrsko zvili, da bi lahko mislili posebno po slovenskih deželah, da bo za ljudsko šolo še boljše, ker odpadle naj bi olajšave, zaradi katerih obiskuje otrok zadnji dve leti le po 2krat na teden šolo. Vendar pa se ne moremo ogreti za to okrajsanje. Mnogokrat se čuje, da ljudstvo ne more napredovati, ker ima premalo pouka in omike. In ali bo potem bolj izobraženo, bolj poučeno, ako se šolska doba še skrajša? Vsak treznomislec človek bo priznal, da bo potem še manj pouka, še manj izobrazbe. Vemo, da porečejo agrarci, da se pri nas še zdaljša šolska doba, ker potem ne bo olajšav. Tem pa bodi povedano, da veljajo olajšave le za one otroke, ki so dosegli smoter, predpisan po šolskih načrtih, vsi drugi morajo obiskovati vsakdanjo šolo celih osem let. Agrarci hočejo s tem pomagati malemu posestniku, a ta pomoč bo bore majhna, ako mislijo, da bodo pomagali pri delu 13letni otroci. Mi učitelji na deželi vidimo, da takšni otroci skoraj nič ne pomagajo kmetovalcu. Za težka dela niso, a lahkega ni vselej na malem posestvu in tako se uče postopanja in lenobe, oni, ki ne zaležejo v slabe družbe, a drugače pa se učijo iz dolgega časa še raznih iger, zapravljanja in drugih pregreh.

Kako bo naš kmetovalec tekmoval z drugimi, ako mu skrajšamo še to malo pouka? Ako se hoče kmetu res pomagati, naj se odpravijo vse olajšave. Otroci naj hodijo vseh 8 let vsak dan v šolo, a za one v starosti od 14.—18. leta naj se napravi dvakrat ali trikrat na teden ponavljalno šolo, v kateri naj se uče tudi kmetijstva. Da se bo kmetijstvo bolj uspešno poučevalo, naj država skrbi, da se učiteljstvo bolj izuči v kmetijstvu že na učiteljskih in da bo imela vsaka ljudska šola vrt, na katerem se bo poučevalo nazorno. Ako bi agrarci hoteli koristiti kmetovalcu, bi morali to zahtevati, ker pa ravno nasprotno zahtevajo, so pokazali le svoje klerikalno kopito.

Avstrijski šolski zakon pravi, da določuje cerkvena oblast sama glede pouka veronauka, a poleg tega ima cerkev svoje zastopnike v vseh šolskih korporacijah. In vendar klerikaleci niso zadovoljni s tem, zato je moral biti celo proklet avstrijski šolski zakon. Poglejmo v nam bližnjo Italijo! Tam pusti šolski zakon pouk veronauka cerkvi, a cerkev nima v nobeni šolski korporaciji svojega zastopnika. In vendar proti italijanskemu šolskemu zakonu se ne repenčijo klerikaleci! Zakaj to? Italijanski šolski zakon obvezuje le 3 leta otroke k šolskemu obisku, zato je v Italiji toliko analfabetov, in tega si želi klerikalizem. Zato se ne gane proti italijanskemu šolskemu zakonu in v tak stan bi rad spravil tudi avstrijsko ljudsko šolstvo, misleč, ker nismo mogli naenkrat odgrizniti, bomo pa večkrat pomalem tako, da vendar doženemo svoj namen, da ostane ljudstvo nepoučeno, ker takšno se nam da lažje voditi. Pri takem ljudstvu obvelja vsaka naša misel, ker samo ni sposobno razsodbe.

Nam je znano, da ljudstvo, kjer količakaj samo misli in preudarja, ne želi skrajšanja učne dobe, pač pa še podaljšanja te. To so nam pokazali roditeljski shodi. Pisec teh vrst je mislil napraviti v tekoči zimi nekoliko roditeljskih shodov. Napravil je prvega, in takoj na tem se je oglasilo ljudstvo s prošnjo, naj se napravi vsak teden vsaj po tri poučne večere. Ustreglo se je tej želji, in tako je nastal nadaljevalni tečaj za odrasle ljudi. Kmetovalci in drugi delavci delajo ves dan, a zvečer pridejo v šolo poslušati pouk in to ne v malem številu. Ti gotovo niso za skrajšanje šolske dobe, ker drugače bi si je ne podaljševali sami.

Že zgoraj smo omenili, da veljajo olajšave le za otroke, ki so zadostili učenim načrtom. Prigodilo se je pisecu, da je imel otroke v šoli, ki se jim ni smelo dovoliti te olajšave. V takih slučajih je vselej že poprej opozoril starše na to, a največkrat so starši izrazili željo, da bi hodil otrok vsak dan v šolo, ne le do 14. leta, pač pa še do 16. Taki starši so spoznali korist, ki jo donša šola, in taki starši gotovo niso za skrajšanje šolske dobe. Za skraj-

sanje šolske dobe je ljudstvo le tam, kjer ga kateri klerikalni zetot drži na brzdi in mu vsak dan prigovarja, da je ljudska šola prokletstvo za ljudstvo.

Že mnogokrat se je reorganiziralo vojaštvo, a nikdar niso povprašali za svet ni agrarcev ni učiteljstva, pač pa so reorganizirali na podlagi izkušenj, ki so jih napravili vojaški izvedenci. Sedaj se misli reorganizirati srednje šolstvo, a minister ni poklical v posvetovanje agrarcev, pač pa može, ki so dosegli izkušnje s svojim službovanjem na srednjih šolah. Enako bo moralo biti tudi, ako se bo reorganiziralo ljudsko šolo. Edini, ki more v tem kaj svetovati, je ljudsko učiteljstvo, ker le ono si je pridobilo v tem izkušnji. Zato mora zahtevati ljudskošolsko učiteljstvo, da se klerikalcem odločno pove, da nimajo nič nasvetovati glede reorganizacije ljudske šole in tudi ne pod agrarno firmo. To nam morajo dovoliti tudi klerikaleci, ker kakor hitro bi mi hoteli nasvetovati glede reorganizacije cerkve, rečemo cerkve in ne vere, bi se oni oglasili in takoj bi nam povedali, da so poklicani za to le oni. Zaradi tega je jako umestno, da se je oglasilo proti temu agrarnemu naskoku češko učiteljstvo, ki ga naj posnema vse avstrijsko ljudskošolsko učiteljstvo.

Shod zastopnikov učiteljstva v okrajnih šolskih svetih na slovenskem Štajerskem.

Na vabilo predsednika „Zveze slovenskih učiteljev in učiteljic“ se je zbralo dne 2. svečnat. l. v Celju 17 zastopnikov spodnještajerskega slovenskega učiteljstva v okrajnih šolskih svetih, da se pogovore o složnem nastopu v tej korporaciji. Po daljši stvarni razpravi so se storili večinoma enaki sklepi, kakršne so predložili zastopniki učiteljstva v nemških okrajnih šolskih svetih deželnemu šolskemu svetu in ki jih je že lanski „Učiteljski Tovariš“ v svoji 51. številki prinesel. Zaradi boljšega pregleda naj slede še tu enkrat:

1. Zastopnik učiteljstva v okrajnem šolskem svetu ni le strokovnjak v pedagoških zadevah, ampak tudi zagovornik interesov učiteljstva. Ravnopraven je drugim udom okrajnega šolskega sveta ter se ima prilagoditi le opravičnemu redu kakor drugi udje.

2. Referati:
a) Kako naj postopa strokovnjak glede posla zapisničarja v okrajnem šolskem svetu, prepusti se taktu posameznega zastopnika; izreka se pa vendar proti temu, da bi opravljal ta posel kak najet pisar.

b) Odločno se zavrača namera, da bi se strokovnjaku izročila obravnava šolskih zamud vseh šol v okraju, ker bi se mu s tem naložilo preveč posla.

O. kr. deželni šolski svet se prosi, da ukrene potrebno, naj se pri okrajnih šolskih svetih nastavi potrebno število pomožnih uradnikov, vzeti iz vrst upokojenih učiteljev, ki se jim poveri ta posel proti primerni odškodnini.

3. Predlogi za nameščenje učiteljskega osebja:

Zastopniku učiteljstva naj se dovoli, pregledati akte kompetentov in se mu v to svrhu za vsak slučaj pošlje akt vsaj 24 ur pred sejo v vpogled.

4. Uradna tajnost:
Ista naj velja le v osebnih in disciplinarnih zadevah ter glede nadzornikovih poročil. V kompetenčnih zadevah pa se naj uradna tajnost opusti.

5. Odgovornost zastopnikova napram učiteljstvu:

Zastopnik učiteljstva ima o svojem delovanju poročati svojim volilcem, kolikor mu to dovoljuje uradna tajnost.

6. Zastopnik učiteljstva in učiteljska organizacija:

Zastopnik naj bo ud učit. organizacije dotičnega okraja. Organizovano učiteljstvo (učit. društvo) naj se vselej pred volitvijo posvetojuje, koga hoče poslati v okrajni šolski svet.

Zastopnik pa se mora vselej in povsod truditi, da se sklepi in želje učit. organizacije uvažujejo.

7. Zastopnik in disciplinarna preiskava:
Dovoljeno naj bo zastopniku pregledati vse dotične akte, da more zatožencu dati nasvet, katerih po disciplinarnem zakonu dovoljenih pravic se more posluževati.

8. Sodelovanje v obrambnih zadevah:
V okrajih, kjer ima učiteljska organizacija svoj obrambni odsek, naj bo zastopnik — ako ni ud imenovanega odseka — vedno v stiku z njim.

Sklenilo se je, da se le sklepa 2. b) in 3. potom „Zveze“ predložita v obliki spomenice c. kr. dež. šolskemu svetu, ker je drugim sklepom štajerski deželni šolski svet že ugodil.

Nato se sklene zadaj stoječa izjava proti napadom „Slov. Gospodarja“ na šolo in slov. učiteljstvo.

Naposled se poverijo zastopniki učiteljstva Kocbek, Mešiček in Gnus, da skličejo za dve leti enak shod, na katerem naj zastopniki na podlagi lastnih izkušenj stavijo šolstvo in stanovske zadeve pospeševajoče nasvete.

Izjava.*

Zastopniki spodnještajerskega slovenskega učiteljstva v okrajnih šolskih svetih protestujemo proti neosnovani pisavi „Slov. Gospodarja“, ki sicer zatrjuje, da spoštuje šolo in učiteljski stan, zaeno pa učitelje pavšalno napada in obrekuje, prebacivajoč jim, da „z lenim in pomanjkljivim poučevanjem spravljajo šolo ob dobro ime, da prihajajo od leta do leta iz njih razredov manj poučeni šolarji (analfabeti)“ jih psuje in žali, da so širokoustneži, domisljavi, predrzni itd.

Proti takemu hujskanju, ki ima prozoren namen, spraviti slovensko učiteljstvo pri nerazsodnem ljudstvu ob dobro ime in ugled, ugovarjamo z vso odločnostjo in se nadajamo, da se slovensko ljudstvo na te izbruhe političke strasti ne bo oziralo, marveč bo učiteljstvo v njegovi teški nalogi krepko podpiralo v blagor in korist učeče se mladine.

Zastopniki učiteljstva v 17 okrajnih šolskih svetih.

Shod tirolskega učiteljstva v Sterzingu.

△ 18. novembra preteklega leta je zborovalo tirolsko nemško učiteljstvo v Sterzingu, tedaj skoro istočasno, kakor se je vršil znani katoliški shod na Dunaju. In menda nihče ne more zanikati, da ni prelepa tirolska dežela prava domena pravega pravčatega klerikalizma. Usoda je menda hotela, da je ravno ta shod — v Sterzingu namreč — pokazal v bengalični luči, kako idilične razmere bi zavladale v širni Avstriji, posebno na šolskem polju vobče, ako dobi klerikalizem tisto moč v roke, ki jo ima ravno v gorati Tirolski.

V nastopnem podajamo obširneje poročilo o tem velepučnem shodu, ki bodi obenem izpolnitev naše obljube, ki smo jo izrekli v poročilu o katoliškem shodu na Dunaju. —

Učiteljskega shoda v Sterzingu se je udeležilo poleg skoro polnoštevilnega nemškega učiteljstva še odposlanstvo laškega tirolskega učiteljstva in sledeči c. kr. ljudje iz šolske stroke: dvorni svetnik dr. H. Hausotter, c. kr. dež. šol. nadzornik, in c. kr. okr. šol. nadzorniki: prof. Peter, prof. Fleisch, prof. Egger, Lisch, Steger, Zeller, Zaballer, Bonell, Stecher, Pertmer, Maschler in Lezur. Brzjavno so shod pozdravili c. kr. okr. šol. nadzorniki Knittel, Knöpfer in Zoderer.

I. Gmotni položaj.

Poročevalec Filip Leitner iz Merana je izvajal sledeče: Ako se v mojem poročilu ne nahaja ime učiteljica, je vzrok ta, ker jaz smatram kolegije enakopravne z nami, zakaj te imajo enake študije, vrše enako delo, torej naj uživajo enake pravice.

Skoro pred desetimi leti se je zbralo ravno v tej dvorani tirolsko učiteljstvo k zborovanju, katerega namen je bil, podati jasno sliko o bednem stanju tirolskega učiteljstva ter obenem nasvetovati, kako naj se najhitreje in najizdatneje pomaga temu nedostatku. Tovariš Siber iz Schwaza je v svojem izbornem referatu dokazal, da je tirolsko učiteljstvo najslabše plačano, da je njega gmotni položaj slabši kakor navadnih poslov. Tovarišu Siberju bodi še enkrat izrečena na tem mestu najiskrenejša zahvala za njegov referat, ki je svetu pokazal v vsi celoti žalostni gmotni položaj tirolskega učiteljstva, za referat, ki je zbudil v vsem tirolskem učiteljstvu samozavest, da se

*) Šoli in učiteljstvu prijazni listi se prosijo, da ponatisnejo to izjavo.

Dalje v prilogi.